

Warszawa, dnia 25 października 2012 r.

RPO-707962-VII-720.6/12/DKa

Raport
Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji
Pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu
wytrzeźwienia Komendy Powiatowej Policji
w Iławie
(Wyciąg)

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192) oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu **16** lipca 2012 r., do Pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia Komendy Powiatowej Policji w Iławie (dalej: PdOZ lub Izba), udali się pracownicy Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” (dalej: KMP lub Mechanizm): Karolina Goral (pedagog resocjalizacyjny), Zenobia Glac-Ściebura (pedagog resocjalizacyjny i oligofrenopedagog), Damian Kalita (prawnik).

Celem wizytacji zapobiegawczej Krajowego Mechanizmu Prewencji, było sprawdzenie na miejscu sposobu traktowania osób zatrzymanych i dokonanie oceny ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji na temat funkcjonowania Izby, przedstawionej przez: nadkom. Mirosława Mozarczyka - Naczelnika Wydziału Prewencji KPP w Iławie;
- oglądzie wszystkich pomieszczeń Izby, w tym sprawdzeniu stanu wyposażenia pokoi dla zatrzymanych;
- zapoznaniu się z następującą dokumentacją PdOZ: książką przebiegu służby, książką ewidencji osób umieszczonych w PdOZ, książką wizyt lekarskich, ewidencją skarg, protokołem kontroli przeprowadzonej przez Państwowy Inspektorat Sanitarny MSWiA na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego oraz losowo wybranymi protokołami zatrzymań.

W trakcie wizytacji wykorzystano następujące urządzenia pomiarowo-rejestrujące: multimetr CEM DT-8820 oraz dalmierz laserowy Makita LD060P, aparat fotograficzny.

Ponadto, po zakończeniu wizytacji analizie poddano: kopie świadectwa wzorcowania alkometru, sprawozdanie z kontroli przeprowadzonej w dniu 29 kwietnia 2011 r. przez sędziego Sądu Okręgowego w Elblągu; zestawienie liczbowe osób umieszczonych w Izbie w 2011 r. oraz w 2012 r., plan doskonalenia zawodowego w KPP w Iławie w latach 2011 i 2012.

2. Legalność zatrzymania

Izba przeznaczona jest dla kobiet i mężczyzn, zatrzymanych w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia.

Z zestawienia liczbowego osób umieszczonych w Izbie w 2011 r. wynika, iż w tym czasie zatrzymano 747 osób, w tym: 377 osoby - w związku z podejrzeniem o popełnienie przestępstwa, 2 osoby - w związku z popełnieniem wykroczenia, 26 - na polecenie sądu lub prokuratora, zaś 341 osoby doprowadzono w celu wytrzeźwienia. Od początku bieżącego roku do końca czerwca do Izby zostało przyjętych 388 osób, z których: 201 zatrzymano w związku z popełnieniem

przestępstwa, 1 osobę w związku z popełnieniem wykroczenia, 4 - na polecenie sądu/prokuratora, 180 osób - w celu wytrzeźwienia. Kontrola sędziego penitencjarnego Sądu Okręgowego w Elblągu nie ujawniła przypadków zatrzymania osoby powyżej 48 godzin lub 24 godzin w przypadku osoby doprowadzonej do wytrzeźwienia. KMP również nie stwierdził naruszeń w tym zakresie.

Podczas przeprowadzania wizytacji Krajowego Mechanizmu Prewencji, w Izbie przebywała 1 osoba do wytrzeźwienia. Czas jej pobytu w Izbie, nie przekroczył granicy określonej przepisami prawa.

3. Personel

Do obsługi pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych celem wytrzeźwienia wyznaczono 10 funkcjonariuszy Policji, w tym 5 funkcjonariuszy etatowych pracujących w Izbie oraz 5 nietatowych pracujących w innych wydziałach, lecz przeszkolonych do pracy w PdOZ.

Funkcjonariusze Policji wizytowanej jednostki uczestniczą w szkoleniach wewnętrznych dotyczących między innymi: zatrzymania, doprowadzenia osób do PdOZ- podstaw faktycznych i prawnych czynności; dokumentowania służby w Izbie; charakterystyki wybranych wykroczeń dyscyplinarnych; podstaw prawnych zatrzymania i doprowadzenia do wytrzeźwienia; zasad współpracy ze środkami masowego przekazu; procedury reagowania jednostek Policji w sytuacjach kryzysowych.

Analiza planów szkoleniowych na 2011 i 2012 r. wykazała, iż brakuje w nich szkolenia z zakresu stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz pierwszej pomocy przedmedycznej. Krajowy Mechanizm Prewencji popiera wszelkie formy doskonalenia funkcjonariuszy Policji oraz zachęca, aby powyższą ofertą szkoleniową poszerzyć o dodatkowe zagadnienia tak, aby personel PdOZ wiedział jak pracować z trudnymi osobami bez wyrządzania im krzywdy, jak udzielać osobom w różnym stanie fizycznym czy psychicznym pierwszej pomocy, jak radzić sobie ze stresem i agresją, etc. Wiedzę w omawianych obszarach warto

sukcesywnie uaktualniać oraz udoskonalać umiejętności pracy. Standardy Europejskiego Komitetu Zapobiegania Torturom (*pkt 60 Drugiego Sprawozdania Ogólnego [CPT/Inf (92) 3]*) wskazują, że nie ma lepszej gwarancji przeciwko złemu traktowaniu osoby pozbawionej wolności niż dobrze wyszkolony funkcjonariusz Policji czy Służby Więziennej. CPT kładzie szczególny nacisk na konieczność rozwijania umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej.

4. Traktowanie przez personel wizytowanej jednostki

Z informacji przekazanych osobom wizytującym wynika, że w roku 2012 w PdOZ nie było zdarzeń nadzwyczajnych ani nie stosowano środków przymusu bezpośredniego. Analiza dokumentacji wykazała stosowanie środków przymusu bezpośredniego w postaci siły fizycznej. Krajowy Mechanizm Prewencji zaleca utworzenie odrębnego rejestru środków przymusu bezpośredniego.

Kontrola osobista zatrzymanych mężczyzn odbywa się na korytarzu nieobjętym monitoringiem. Kobiety zaś poddawane są kontroli w toalecie. Taki stan rzeczy może spowodować, że podczas kontroli mężczyzn mogą pojawić się osoby trzecie, co w konsekwencji będzie prowadziło do naruszenia prawa do intymności osoby poddanej kontroli. Zgodnie z rekomendacją Komitetu Ministrów dla państw członkowskich Rady Europy z dnia 11 stycznia 2006 r. Europejskie Reguły Więzienne „czynność przeszukania nie może prowadzić do poniżenia przeszukiwanej osoby” (*reguła 54.4 Europejskich Reguł Więziennych, Rec (2006)2*). Krajowy Mechanizm Prewencji zaleca dokonywanie kontroli osób umieszczanych w PdOZ w miejscu niedostępnym dla osób trzecich.

Analiza rejestru skarg wykazała, iż w roku 2012 było ich 12. Żadna ze skarg nie dotyczyła funkcjonariusza Policji pełniącego służbę w PdOZ. Każda z nich po przeprowadzeniu wewnętrznego postępowania wyjaśniającego, okazywała się bezzasadna.

5. Prawo do informacji

Dokumentem regulującym prawa i obowiązki osób zatrzymanych i umieszczanych w PdOZ jest *Regulamin pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia* (dalej: regulamin). Polskojęzyczna wersja regulaminu znajduje się na wewnętrznej stronie drzwi każdego z pokoi przeznaczonych dla osób zatrzymanych. Tłumaczenia regulaminu na języki obce drukowane są w miarę potrzeby ze strony internetowej Komendy Głównej Policji.

Izba odnotowuje fakt zapoznania zatrzymanego lub doprowadzonego do wytrzeźwienia z regulaminem Izby w karcie zgłoszenia zgodnej z *załącznikiem nr 6 rozporządzenia z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz. U. z 2012 r., poz. 638), zwane dalej rozporządzeniem.*

Wizytujący stwierdzili brak informacji na temat instytucji stojących na straży praw i wolności (m.in. Rzecznik Praw Obywatelskich, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka). Praktyka ta pozostaje w sprzeczności z § 16 ust. 2 rozporządzenia, który określa obowiązek umieszczenia wykazu instytucji stojących na straży praw człowieka wewnątrz pokoi dla zatrzymanych. Krajowy Mechanizm Prewencji zaleca, aby w widocznym miejscu Izby jak również w pokojach osób zatrzymanych zamieścić adresy instytucji stojących na straży praw i wolności człowieka. Zatrzymani powinni mieć dostęp do adresów instytucji, do których mogą się zwrócić w sytuacji łamania ich praw.

Informacje uzyskane podczas wizytacji wskazują na to, iż pracownicy PdOZ każdorazowo informują o fakcie zatrzymania wskazane przez zatrzymanych osoby trzecie. Warto zaznaczyć, iż zgodnie z *Rezolucją Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r. Zbiór zasad mających na celu ochronę wszystkich*

osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia „Niezwłocznie po zatrzymaniu oraz po każdym przeniesieniu z jednego miejsca aresztowania lub uwięzienia do innego, osoba aresztowana lub uwięziona będzie uprawniona powiadomić, bądź też domagać się od właściwego organu powiadomienia członków jej rodziny lub innych właściwych osób według swojego wyboru, o jej zatrzymaniu, aresztowaniu lub uwięzieniu, bądź o przeniesieniu i o miejscu, w którym jest przetrzymywana (Zasada 16.1). W związku z powyższym, w ocenie Krajowego Mechanizmu Prewencji, w pierwszej kolejności należałoby więc rozważyć możliwość samodzielnej realizacji przysługującego zatrzymanym prawa do powiadomienia osoby trzeciej, zaś tylko w sytuacjach szczególnych prawo to realizować za pośrednictwem funkcjonariuszy Policji.

6. Warunki bytowe

Pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia usytuowane są na parterze Komendy Powiatowej Policji w Iławie. W ich skład wchodzi: trzy 2-osobowe pokoje dla osób zatrzymanych oraz jeden 2-osobowy pokój dla doprowadzonych do wytrzeźwienia, dyżurka profosa, pokój lekarski, pomieszczenie socjalne dla funkcjonariuszy Policji, magazyn pościeli czystej, magazyn pościeli brudnej, pokój do przygotowywania lub podgrzewania posiłków oraz sanitariaty. W dniu wizytacji jedno z pomieszczeń zostało wyłączone z użytku z uwagi na zniszczenia dokonane przez osobę trzeźwiejącą. Z informacji uzyskanych od policjantów pokój ma zostać wyremontowany po uzyskaniu środków finansowych z Komendy Wojewódzkiej.

W Izbie nie ma wyodrębnionego pokoju przejściowego, funkcję tę pełni pomieszczenie sporządzania dokumentacji związanej z przyjęciem do PdOZ.

Wszystkie pokoje dla osób zatrzymanych wyposażone zostały w jednakowy sposób (jednoosobowa prycza, stolik). Stoły posiadały ostre krawędzie. Pokój przeznaczony dla osób trzeźwiejących posiadał tylko dwa łóżka. Braki taboretów w celach stwierdzone zostały również w protokole z kontroli Państwowego

Inspektora MSWiA na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego w dniu 18 września 2008 r. Stan wyposażenia pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub trzeźwiejących jest niezgodny z § 8 ust 1 pkt.7 ww. rozporządzenia, które określa elementy konieczne w wyposażeniu pokoju. Zgodnie z cytowaną normą „pokój dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia musi mieć w wyposażeniu jednoosobowe prycze lub materace wolno leżące, pokryte zmywalną tkaniną oraz stoły lub taborety lub ławy bez ostrych krawędzi przymocowane do podłogi lub ściany.” Obligatoryjność tego zapisu wskazuje na to, iż w każdym pokoju, w którym przebywają osoby okresowo pozbawione wolności musi znaleźć się stół oraz taboret. W trakcie wizytacji wyczuwalny był zaduch i nieprzyjemny zapach. W każdej celi znajdowały się zabrudzone i mocno wyeksploatowane materace. Nie posiadały one pokrycia ze zmywalnej tkaniny, co pozostaje w sprzeczności z § 8 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia. W pomieszczeniach nie zainstalowano oświetlenia nocnego.

Zgodnie z normą § 56 Europejskiego Kodeksu Etyki Policyjnej (...) *Cele aresztu policyjnego powinny mieć uzasadnioną wielkość, mieć odpowiednie oświetlenie oraz wentylację oraz być wyposażone w odpowiednie środki służące do odpoczynku (Zalecenie Rec. (2001) 10 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie Europejskiego Kodeksu Etyki Policyjnej przyjęte przez Komitet Ministrów 19 września 2001, nr 765 na zebraniu zastępców ministrów)*. Uszczegółowieniem powyższej regulacji są standardy wypracowane przez Europejski Komitet Zapobiegania Torturom określające, jakie podstawowe wymogi materialne powinny spełniać pomieszczenia dla osób zatrzymanych, są nimi: powierzchnia adekwatna do liczby osób, odpowiednie oświetlenie i wyposażenie cel oraz dostęp do zaplecza sanitarnego (§ 42 *Fragment Drugiego Sprawozdania Ogólnego [CPT/Inf(92) 3]*).

W ocenie Krajowego Mechanizmu Prewencji wyposażenie celi powinno, każdej umieszczonej w niej osobie, umożliwić odpoczynek oraz spożywanie posiłków. Tymczasem wizytowane pomieszczenia nie spełniały tego wymogu ponieważ osoby w nich przebywające zmuszone były cały czas korzystać

z miejsca przeznaczonego do snu, nawet podczas spożywania posiłku. Ponadto niezbędne jest usprawnienie wentylacji.

W Izbie funkcjonuje monitoring w pokojach osób zatrzymanych lub doprowadzonych do wytrzeźwienia zapisywany na taśmach analogowych i przechowywany przez okres 14 dni.

Rzeczy cenne, które zatrzymany posiada przy sobie w trakcie zatrzymania, są rejestrowane i przechowywane w numerowanych workach, zamykanych w szafkach depozytowych. Niektóre z nich nie posiadały klucza.

Wyodrębniono jedno pomieszczenie spełniające rolę magazynu pościeli czystej, w którym przechowywane są koce, materace oraz pościel. W magazynie tym panował nieład. Bielizna osobista jak i pościelowa nie były posegregowane i leżały na różnych półkach. Brudne koce, pościel oraz bielizna składowane są w wydzielonym miejscu (magazynie pościeli brudnej). Krajowy Mechanizm Prewencji zaleca wymianę zamków w szafkach depozytowych, w których był on uszkodzony.

Wszystkie posiłki dla zatrzymanych są dowożone ze szpitala w Iławie, w jednorazowych, utrzymujących ciepło opakowaniach. W Izbie funkcjonuje pomieszczenie kuchenne, wyposażone m.in. w umywalkę, lodówkę, pojemnik na odpadki.

7. Prawo do ochrony zdrowia

W 2012 roku w Izbie 27 osób zostało poddanych badaniom lekarskim. W dniu wizytacji przedstawicieli KMP, stosowany w Izbie alkomat posiadał ważne świadectwo wzorcowania.

W Izbie wyodrębniony został pokój do badań lekarskich. Gabinet ten znajduje się obok dyżurki profosa, jest pokojem przechodnim, do którego każdy może wejść. W pokoju tym również brakuje parawanu, który zapewniałby poszanowanie intymności osoby badanej. Lekarz wzywany jest w razie zaistnienia konieczności. W razie potrzeby zatrzymany przewożony jest do szpitala w Iławie.

Wizytujący sprawdzając zawartość apteczki w PdOZ zaobserwowali w niej leki, które straciły termin ważności. Krajowy Mechanizm Prewencji zaleca utylizację przeterminowanych leków, których zażycie może spowodować skutki uboczne dla zdrowia.

8. Analiza dokumentacji

Przedstawiciele Mechanizmu zwrócili również uwagę na kilka kwestii dotyczących prowadzenia dokumentacji Izby. Ogólnie rzecz biorąc dokumentacja prowadzona była starannie i wypełniana klarownie. Należy jednakże wskazać, iż w niektórych protokołach nie wypełniano części dotyczącej przekazania zatrzymanego lub zwolnienia go z Izby, bądź też zawierano sprzeczne informacje np. wpisywano, że zatrzymany nie był poddawany badaniu lekarskiemu jednocześnie zaznaczając, że dołączono zaświadczenia lekarskie. Mechanizm zwrócił również uwagę na brak godziny badania lekarskiego zarówno w zaświadczeniach lekarskich, jak również w książce wizyt lekarskich.

9. Zalecenia

Na podstawie art. 19 Protokołu Fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, Krajowy Mechanizm Prewencji zaleca:

1. Komendantowi Miejskiemu Policji:

- 1.1. zapewnienie zatrzymanym prawa do poszanowania intymności i godności osobistej w trakcie kontroli osobistej, poprzez przeprowadzanie jej w oddzielnym pomieszczeniu, zabezpieczonym przed dostępem osób trzecich;
- 1.2. zamieszczenie wykazu instytucji stojących na straży praw i wolności na wewnętrznej stronie drzwi pokoi dla osób zatrzymanych;

- 1.3. umożliwienie, w pierwszej kolejności, realizowanie prawa zatrzymanego do powiadomienia o zatrzymaniu osoby trzeciej, bez pośrednictwa funkcjonariuszy Policji;
- 1.4. przeprowadzenie systematycznych szkoleń dla funkcjonariuszy Policji w zakresie pracy z osobami zatrzymanymi, pierwszej pomocy przedmedycznej, stosowania środków przymusu bezpośredniego itp.
- 1.5. utworzenie rejestru stosowania środków przymusu bezpośredniego;
- 1.6. zapewnienie właściwej wentylacji w pokojach dla zatrzymanych;
- 1.7. zakup nowych materacy stanowiących wyposażenie pokoi dla osób zatrzymanych;
- 1.8. doposażenie pokoi dla zatrzymanych w taborety lub ławy do siedzenia, zgodnie z wymogami zawartymi w § 8 ust 1 pkt 7 rozporządzenia;
- 1.9. wyposażenie gabinetu lekarskiego w parawan ze względu na przechodni charakter wskazanego pomieszczenia;
- 1.10. dokładne wypełnianie protokołów zatrzymań oraz zwracanie uwagi na wpisywanie przez lekarzy godziny badania lekarskiego zatrzymanego;
- 1.11. wyposażenie Izby w oświetlenie nocne;
- 1.12. zutylizowanie przeterminowanych medykamentów.

2. Komendantowi Wojewódzkiemu Policji

- 2.1. udzielenie Komendantowi wizytowanej jednostki niezbędnego wsparcia finansowego na remont pokoju dla osób zatrzymanych w celu wytrzeźwienia oraz zakup materacy.